

Самойлик Сергій, Дудник Ростислав, Попович Святослав
Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка
Львівський національний університет імені Івана Франка

МОТИВАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ ФАКУЛЬТЕТУ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ПІД ЧАС НАВЧАННЯ БАСКЕТБОЛУ

У даній статті розкрито сутність мотивації навчальної діяльності студентів, визначено основні мотиви навчання. Розкрито взаємозв'язок між мотивацією студентів, зокрема під час навчання баскетболу, та підготовкою кваліфікованих, конкурентоспроможних майбутніх вчителів фізичного виховання.

Ключові слова: мотив, мотивація, навчання, професійна підготовка, баскетбол.

Самойлик Сергей, Дудник Ростислав, Попович Святослав. Мотивация учебной деятельности студентов факультетов физического воспитания во время обучения баскетболу. В данной статье раскрыты суть мотивации учебной деятельности студентов, определены основные мотивы обучения. Раскрыта взаимосвязь между мотивацией студентов, в частности при обучении баскетболу, и подготовкой квалифицированных, конкурентоспособных будущих учителей физического воспитания.

Ключевые слова: мотив, мотивация, обучение, профессиональная подготовка, баскетбол.

Samoilyk Serhiy, Dudnyk Rostyslav, Popovych Svyatoslav. The motivation of the physical education faculty students' learning process during the basketball trainings. This article defines the essence of students' learning process motivation, determines the main motives of learning. The Correlation between the students' motivation and education of qualified competitive future teachers of physical education, especially during the basketball training, is shown. The task of higher education nowadays is a formation of competent individual professional with such qualities as professionalism, activity, initiative, mobility, responsibility, ability to quickly navigate the situation, make decisions, to respect the work, to form the need in constant updating of knowledge and self-improvement, ability to apply and build educational capacity. The modern system of students' physical education is of primary importance in the formation of physical culture as a kind of general culture of the young people, a healthy lifestyle, and sporty life of future professionals. A set of external and internal conditions influences the formation of motivation towards physical education. External conditions may include teacher activities, the content of lessons, teaching methods, the level of teacher's pedagogical skills, material support, psychological climate in the group, the use of teaching aids, interaction with other students in learning different sports games, particularly basketball. Basketball is one of the most dynamic and entertaining sports. At the same time it has the relative simplicity, affordability, natural combination of constant movement with changes in speed and direction of motion, jumping and throwing movements. A variety of movements during the game helps to strengthen the nervous system, skeletal system, to improve metabolism and activity of all body systems, to improve coordination, training of cardiovascular and respiratory systems, muscles etc. In our opinion, this is the best motivation for students.

Key words: motiv, motivation, learning, professional preparation, basketball.

Постановка проблеми та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями. Перед вищою освітою сьогодення стоїть завдання формування компетентної особистості фахівця із розвитком таких якостей, як високий професіоналізм, активність, ініціативність, мобільність, почуття відповідальності, уміння працювати, швидко орієнтуватися в ситуації, приймати самостійні рішення, поважати працю, формувати потребу в постійному оновленні знань і самовдосконаленні, вміння застосовувати та нарощувати освітній потенціал. Сучасна система фізичного виховання студентської молоді є пріоритетною у формуванні фізичної культури як виду загальної культури молодої людини, здорового способу життя і спортивного стилю життєдіяльності майбутніх спеціалістів. Формування соціально активної особистості в гармонії з фізичним розвитком – важлива умова підготовки випускника ВНЗ до професійної діяльності. На якість професійної підготовки впливають різні фактори, серед яких найбільш значущим ми вважаємо навчальну мотивацію. Адже як зазначав Л.Божович: «Мотивація виступає стимулюючою силою процесу учіння й зумовлює результативність навчання». Тому успішне розв'язання проблеми формування навчальної мотивації студентів є одним із найактуальніших завдань вищої школи. В процесі навчання студент зіштовхується з низкою проблем, психолого-педагогічний аспект яких зв'язаний з пристосуванням до нової дидактичної ситуації, яка принципово відрізняється від шкільної формами та методами організації учебного процесу. Ця новизна та пов'язані з нею труднощі створюють свого роду дидактичний бар'єр, який повинен бути подоланий. З цього слідує, що у розвитку особистості майбутнього фахівця важливе значення має формування позитивних мотивів та дійсних цілей, оскільки мотиви та цілі є важливими детермінантами діяльності.

Аналіз досліджень і публікацій. Комплексність, теоретична і практична значущість досліджуваної проблеми мотивації і мотивів навчальної діяльності студентів вивчалась і вивчається багатьма науковцями. Об'єктом дослідження є різні аспекти цього феномену. Значна увага приділялась вивченню природи мотивів (В. Асеев., Л. Божович, О. Леонтьев, М. Матюхіна, В. Вілюнас та ін.), процесу формування пізнавальних мотивів на різних етапах навчання (М. Алексеева, В. Давидов, Є. Ільїн, М. Матюхіна, та ін.), дослідженню мотиваційного компонента навчальної діяльності студентів та вивченню засобів його формування присвячені роботи А. Алексюк, І. Бех, С. Занюк, П. Якобсон та ін.[5]

Метою нашого дослідження є – розкриття поняття «мотив», «мотивація», визначити основні мотиви навчальної діяльності студентів, зокрема під час навчання баскетболу, та їх вплив на формування професійної майстерності.

Виклад основного матеріалу дослідження. В Українському педагогічному словнику поняття «мотивація» визначається як система мотивів або стимулів, яка спонукає людину до конкретних форм діяльності або поведінки. Поняття «мотив» визначається як спонукальна причина дій і вчинків людини (те, що штовхає до дії). Структура мотивів студента, сформована у

Серія 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт)

час навчання, стає стержнем особистості майбутнього фахівця. Отже, розвиток позитивних навчальних мотивів - невід'ємна складова частина виховання особистості студента.

Мотивація студентів формується ще у шкільному віці, її визначають не тільки інтерес до занять різними видами спорту, але й цілі та емоції пов'язані з ними. Інтерес в процесі розвитку перетворюється в нову, вторинну духовну потребу – фізичного удосконалення, на основі якої виникають нові мотиви й інтереси.[7] Під управлінням мотиваційними процесами у навчанні розуміють цілеспрямоване забезпечення педагогами достатньої активності тих, хто навчається. Активність студента в навчанні – це вольова дія, діяльний стан, що характеризує посилену пізнавальну діяльність особи. Для активного студента властивий вияв різнобічної, глибокої цікавості до знань, докладання зусиль напруження уваги, розумових і фізичних сил для досягнення поставленої мети. В процесі навчання у вищому навчальному закладі необхідно забезпечити послідовний перехід від накопичення знань до вдосконалення пізнавальної діяльності студента. Знання, їх глибина забезпечують гнучкість і самостійність мислення, перехід на вищий рівень інтелектуального розвитку. Тому основною для визначення сформованості пізнавальної активності повинні стати рівні знань, умінь і навичок студента.

Професійна спрямованість практичних занять відіграє велику роль в удосконаленні професійної підготовки майбутнього вчителя фізичної культури. Відбувається набуття методичних умінь і навичок майбутньої роботи; студенти навчаються вмінням самовдосконалення й самовиховання; учаться вмінню давати самооцінку своїх можливостей і бачити перспективу майбутнього; намагаються працювати так, щоб учні покращували своє здоров'я з допомогою засобів фізичної культури; уміють працювати над своїм самовдосконаленням, формувати професійні якості. Активна діяльність кожного студента на практичних заняттях із фізичної культури передбачає навчання фізичним вправам із різних видів спорту; оволодіння методичними вміннями і навичками з використанням фізичної культури й спорту, розвиток активності на навчальних заняттях і під час виконання самостійної роботи. Науковці розглядають мотивацію як одне з головних надбань особистості, як соціально обумовлене надбання. Мотивація формується і змінюється в процесі життя студентів і, перш за все, під час його навчальної діяльності. У процесі діяльності народжуються нові мотиви, інтереси і потреби, які, у свою чергу впливають на діяльність. На формування мотивації до занять фізичною культурою впливає сукупність зовнішніх і внутрішніх умов. Зовнішніми умовами можуть бути такі: діяльність педагога, зміст занять, методи навчання, рівень педагогічної майстерності викладача, матеріально-технічне забезпечення, психологічний клімат у групі, використання технічних засобів навчання, взаємодія з іншими студентами в процесі навчання різними спортивними іграми, зокрема, баскетболу.

За популярністю баскетбол – один із найбільш динамічних і видовищних видів спорту і водночас з відносною простотою змісту, доступністю, органічним поєднанням постійних переміщень зі змінами швидкості й напрямів руху, стрибками й металевими рухами [9]. Сучасний баскетбол – це атлетична командна гра, яка характеризується високою руховою активністю і значним напруженням ігрових дій. Різноманіття цих дій та власне ігрова діяльність мають унікальну властивість для формування позитивної мотивації до навчання студентів. Формування мотивації може відбуватися поелементно і цілісно. У першому випадку педагог вибирає і послідовно актуалізує, закріплює мотиви, а в іншому – цілеспрямовано впливає на мотивацію виховання в цілому [7]. Студенти повинні добре усвідомити, що в баскетболі важливо враховувати мотивацію кожного гравця команди. Адже, коли в команді є гравці всіх ігрових амплуа, тільки спортсмени середнього рівня будуть одержувати найбільшу мотивацію на успіх або уникання невдач. Мотивація для кожного гравця повинна бути відповідною, інакше одним цілі будуть здаватися занадто простими та незначними, а іншим – надзвичайно складними.

Мотиваційний аспект навчальної діяльності під час навчання баскетболу характеризується емоційним ставленням того хто навчається, до гри, прагненням мати нові знання й уміння застосовувати їх на практиці, зміцнити власне здоров'я, покращення фізичного розвитку, підвищення життєдіяльності організму, а також підготовки до майбутньої професійної діяльності. Для студентів, які навчаються грі у баскетбол, це твердження має неабияке значення. Адже баскетбол є однією з найбільш популярних спортивних ігор серед студентської молоді. Багато авторів вважають, що причину такої популярності зумовлюють високий виховний та оздоровчий зміст гри. Досягнення позитивного спортивного результату виховує у студентів цілеспрямованість, наполегливість, рішучість, сміливість, впевненість у собі, почуття колективізму, вміння швидко приймати та узгоджувати рішення. Кожен гравець впродовж гри самостійно визначає, які дії йому необхідно виконувати і вирішує, коли і яким способом йому діяти, що формує у студентів творчу ініціативу, водночас виробляє вміння підкорювати свої дії інтересам команди. А різноманітні рухи під час гри сприяють зміцненню нервової системи, рухового апарату, поліпшенню обміну речовин і діяльності всіх систем організму, удосконаленню координації рухів, тренуванню серцево-судинної та дихальної системи, розвитку мускулатури тощо. А це, на нашу думку, і є найкращою мотивацією для студентів.

Баскетбол є самостійною складовою навчальної дисципліни спортивні ігри з методикою викладання. Навчальна програма з баскетболу розрахована на студентів першого курсу і включає такі розділи: теоретична підготовка, методична підготовка, практична підготовка(загальна та спеціальна фізична, технічна, тактична), залікові вимоги.

Студенти повинні знати:

Поняття: історичні етапи становлення та розвитку баскетболу, оздоровче значення гри; техніка та тактика гри у баскетбол; методика навчання баскетболу; методика розвитку фізичних якостей засобами гри; правила гри баскетболу; суддівська жестикуляція; навчальна практика.

Студенти повинні вміти:

а) загальна компетентність:

- вміти формувати проблему яка розглядається;
- вміти визначити мету та завдання кожної теми;
- вміти працювати з літературою;
- вміти поєднувати теорію з практикою.

б) компетентність, що відповідає предмету:

- вміти пояснювати, показувати та керувати процесом гри;

- вміти виявляти помилки та знаходити способи їх усунення під час проведення гри;
- вміти оцінювати дії, як окремих гравців, так і всього колективу під час гри та після її закінчення;
- вміти визначити основні складові техніки та тактики гри у баскетбол;
- вміти підбирати та виконувати підготовчі та підвідні вправи для вивчення та засвоєння і вдосконалення технічних прийомів;
- вміти виконувати переміщення в захисній стійці;
- вміти виконувати: ведення м'яча правою та лівою рукою в середньому та швидкому темпі; передачі м'яча двома руками від грудей та однією рукою від плеча на місці та в русі з опором суперників та без, кидки м'ячів у кошик з місця в стрибку та в русі на техніку виконання та влучність, штрафні кидки в баскетболі;
- вміти виконувати передачу м'яча двома руками згори; прийом-передачу двома руками знизу; подачу м'яча двома способами; нападаючий удар; блокування у волейболі;
- вміти виконувати різновиди передач, кидків та ловлі м'яча; ведення м'яча та його різновиди;
- визначити основні складові тактики гри у баскетбол;
- вміти підбирати та виконувати підготовчі та підвідні вправи для вивчення, засвоєння та вдосконалення техніко-тактичних прийомів;
- застосовувати на практиці методику початкового навчання та організацію навчального процесу з спортивних ігор у школярів.

Мотив є одним зі складових мотиваційної сфери студентів, це спрямованість активності на предмет, внутрішній психічний стан прямо зв'язаний з об'єктивними характеристиками предмета, на який спрямована активність. Якщо потреба характеризує готовність до діяльності, то наявність мотиву додає активності новий, більш дійсний характер. Коли мова йде про спеціально організовану рухову активність, необхідно з'ясувати зміст, особисту значимість цієї діяльності. Ціль - це спрямованість активності на проміжний результат, що представляє етап досягнення потреби. Щоб студенти усвідомлювали мету своїх дій і співвідносили їх з мотивами, ціль рухової активності може залишатися однією і тією ж, а зміст повинен змінюватися. З'ясовано, що основними факторами, що сприяє розвитку позитивної мотивації студентів до навчання, є набуття професійних знань з метою майбутньої професійної діяльності та працевлаштування; особистість викладача, який може як зацікавити так і відштовхнути, та інтерес до навчальної дисципліни. З огляду на останній, баскетбол – поза конкуренцією. Адже це найбільш видовищний вид спорту. До того ж, впливаючи різнобічно, баскетбол є засобом гармонізації особистості студентів, їх фізичного, психологічного, емоційного та інтелектуального розвитку.

Системна навчальна мотивація характеризується спрямованістю, стійкістю і динамічністю. Навчальна діяльність спонукає ієрархією мотивів, в якій домінуючими можуть бути або внутрішні мотиви, пов'язані із змістом цієї діяльності і її виконанням, або широкі соціальні мотиви, пов'язані з потребою особистості зайняти певну позицію в системі суспільних відносин. При цьому з віком відбувається розвиток співвідношення взаємодіючих потреб і мотивів, зміна провідних домінуючих потреб і своєрідна їх ієрархізація. За визначенням психологів, зовнішні мотиви, не мають такої спонукальної дії, як внутрішні мотиви, і тому недостатньо ефективні в навчальній діяльності. Це пояснюється тим, що вони мають короткочасну дію на людину, яка навчається, інтерес, який виникає, має ситуативний характер. Під внутрішніми мотивами ми розуміємо пізнавальні мотиви (інтерес к знанням, пошук нового, подолання труднощів та інше), що задовольняється в навчальній діяльності. Щоб навчальна діяльність здійснювалась повноцінно, підкреслюють психологи, одночасно повинні діяти і внутрішні і зовнішні мотиви. Внутрішні мотиви додають навчальним діям студента певний зміст, зовнішні мотиви (вузько-особистісні позитивні і негативні), в основному, є безпосередніми до дії. До видів мотивів можна віднести пізнавальні і соціальні мотиви. Якщо у студента в ході навчання переважає спрямованість на зміст навчального предмету, то можна говорити про наявність пізнавальних мотивів. Якщо у студента виражена спрямованість на іншу людину в ході навчання, то говорять про соціальні мотиви. І пізнавальні, і соціальні мотиви мають рівні: широкі пізнавальні мотиви (орієнтація на засвоєння здобутих знань), мотиви самоосвіти (орієнтація на придбання додаткових знань). Соціальні мотиви можуть мати наступні рівні: широкі соціальні мотиви (обов'язок, відповідальність, розуміння соціальної значущості учення), вузькі соціальні або позиційні мотиви (прагнення зайняти певну позицію у відносинах з тими, що оточують), мотиви соціальної співпраці (орієнтація на різні способи взаємодії з іншою людиною).[5]

Баскетбол, як найкраще, розвиває соціальні мотиви, а особливо мотиви соціальної співпраці. Діяльність студента під час навчання гри – не просто сума окремих прийомів захисту і нападу, а сукупність дій, об'єднаних спільною метою в єдину динамічну систему. Правильна взаємодія гравців команди - основа колективної діяльності, яка повинна бути спрямована на досягнення спільних інтересів команди і спиратися на ініціативу і творчу активність кожного гравця. Вітчизняними вченими було виявлено, що провідними мотивами вступу до ВНЗ є захоплення учбовим предметом і інтересом до професії. А оскільки загальною кінцевою метою навчання є професійна підготовка кваліфікованих та конкурентоспроможних фахівців, то відношення студентів до своєї майбутньої професії можна розглядати як основний мотив навчання.

ВИСНОВКИ

Мотивація студентів до навчання є однією з основних складових навчально-виховного процесу. Психологічне вивчення мотивації і її формування – це дві сторони одного і того ж процесу виховання мотиваційної сфери цілісності особи студента. Вивчення учбової мотивації необхідно для виявлення реального рівня і можливих перспектив, а також зони її найближчого впливу на розвиток кожного студента. Вирішення питань формування навчальної мотивації - це вирішення питань виховання особистості, формування мотивів навчання, які мобілізують внутрішні сили студентів-спортсменів для успішного психічного й професійного його розвитку, стають надбанням особистості, стійкими її соціальними властивостями (відповідальне ставлення до навчання надалі виявиться й у праці, і в способі його життя). В даний час перед викладачами виставлено завдання щодо

створення таких умов, за яких студенти за короткі терміни могли засвоювати максимально можливу кількість знань разом з придбанням навичок їх творчого застосування на практиці. Саме мотивація - основний засіб, який дасть можливість підвищити рівень зацікавленості студентів до навчального процесу, дозволить підвищити їх особистий науковий, творчий потенціал. Проблема формування мотивації особистості тісно пов'язана з навчанням і здобуттям освіти. Це означає, що увага педагогів і психологів має бути спрямована не лише на здійснення студентом навчальної діяльності, але і на те, як і що відбувається у розвитку його особистості у процесі навчально-пізнавальної діяльності. Навчальна мотивація є однією з основних умов реалізації навчально-виховного процесу, системою природних, соціальних та особистісних чинників, що спонукають студента включитися у процес навчання, впливають на характер і забезпечують ефективність цього процесу.

ЛІТЕРАТУРА

- 1.Божович Л.И. Проблемы формирования личности. Избранные психологические труды. / Л.И. Божович – М.: Педагогика, 1995. – 352с.
- 2.Галіздра А.А.Основні аспекти, що визначають відношення студентів до занять фізичною культурою/ А.А. Галіздра // Теорія та методика фізичного виховання. –Харків, 2004. – №4. –42-44с.
- 3.Гончаренко С. Український педагогічний словник / С.Гончаренко – К.: Либідь, 1997. – 376 с.
- 4.Zanuk S.S. Psychologija motivacii ta emocii / S.S.Zanuk // Luck: Volynskiy dergavnyi universytet im. Lesi Ukrainky, 1997. – 180 s.
- 5.Karpuk I.U. Vychenja potrebo-motivacii noi sfery studentiv jak systemo utvoru choi osnovy vychovanija u nyh fizychnoi kultury/I.U.Karpuk// Visnyk nacionalnogo tehni chnogo universytetu Ukrainy «Kyivskiy politehni chnyi instytut». Filosofija. Psychologija.Pedagogika. -Kyiv, 2006. - №3(18). – 202-208 s.
- 6.Kozlenko M.P. Vychovanija u studentiv interesu do fizkultury I sportu / M.P.Kozlenko. – К.:Znannja, 1982. – 48 s.
- 7.Prodan O.O. Metodyka navchannja basketbolu ta organizacija basketbolnoi pidgotovky v umovah zagalnoosvitnogo navchalnogo zakladu / O. O. Prodan // Naukovyi visnyk Uggorodskogo nacionalnogo universytetu :Serija :Pedagogika.–Uggorod:Goverla, 2014. –Vyp. 31. – 139–142 s.

УДК 796.011(477)

Слімаковський О. В., Грибок Н. М., Малетич Н. Б., Хомич О. О.
Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка

СТАН ЗАСТОСУВАННЯ ЗАСОБІВ УКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНОЇ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ У ФІЗИЧНОМУ ВИХОВАННІ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

В статті здійснено констатувальний зріз знань викладачів фізичного виховання стосовно засобів української народної фізичної культури. Основну увагу приділено з'ясуванню місця засобів української народної фізичної культури у фізичному вихованні студентської молоді. Подаються результати анкетування викладачів фізичного виховання.

Ключові слова: українська народна фізична культура (УНФК), народні фізичні вправи, фізичне виховання, викладачі фізичного виховання.

Слімаковский О. В., Грибок Н. Н., Малетич Н. Б., Хомич О.О. Состояние применения средств украинской народной физической культуры в воспитании студенческой молодежи. *В статье осуществлен констатирующий срез знаний преподавателей физического воспитания в отношении средств украинской народной физической культуры. Основное внимание уделено выяснению места средств украинской народной физической культуры в воспитании студенческой молодежи. Представлены результаты анкетирования преподавателей физического воспитания.*

Ключевые слова: украинская народная физическая культура (УНФК), народные физические упражнения, физическое воспитание, преподаватели физического воспитания.

Slymakovskyi Oleh, Grybok Nina, Maletych Nadia, Khomych Olga. State of application of Ukrainian folk physical culture in physical education students. *The article presents the summative examinations of teacher's of physical education knowledges to the means of Ukrainian folk physical culture. The main attention is paid to the study of the traditions of physical education, to ascertain the place of the Ukrainian national physical education in physical upbringing of student youth. Presents the results of the survey of teachers of physical education. The actual problem is the study of features of functioning of funds of the Ukrainian people's physical culture in the life of youth, that will contribute to a better understanding of the causes of appearance and the characteristics of the formation of different physical exercises, their connection with traditional folk rituals and customs. And this, in its turn, will allow you to see their pedagogical value, and consequently, and the ability of current modern practice in physical educational of students youth. For the effective funding of Ukrainian folk physical culture (FUFPC) in physical education of students youth, must, first of all, to study and analyse the existing experience of specialists on the implementation of these physical exercises in the educational process of higher education institutions. To this purpose we developed and distributed a questionnaire for teachers of physical education. Among the respondents who filled out the questionnaire, was 21-teachers, 36- senior teachers, 18- associate professors and 3 professors. 12 of them have a scientific degree of candidate of sciences, and the other - higher education. The analysis of the questionnaires showed, that the level of knowledge of specialists in a less degree connected with their education or job title and to a greater degree with work experience. Therefore, considering the answers to the questionnaire, the group of specialists was carried out exactly according to this criterion. Almost half of the respondents showed "unsatisfactory" the level of knowledge about the possibility of using FUFPC in working with students. This level of awareness specialists cannot be considered as unsatisfactory. This situation requires intensified research of FUFPC and disseminate the results among specialists.*